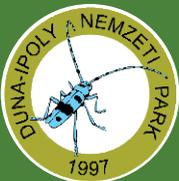

CINCÉR FÜZETEK

Gólyahír tanösvény
Tápióság

GÓLYAHÍR TANÖSVÉNY TÁPIÓSÁG

tanösvény applikáció

android

ios

1.	Élet az ősfákon	5.	Alsó-Tápió
2.	Földvár	6.	Nagy-rét
3.	Élet a kertben	7.	A falu élővilága
4.	Fűzligetek	8.	Öregfalu

www.dunaipoly.hu

A tanösvény hossza: 3,4 km

KEDVES LÁTOGATÓ!

Szeretettel köszöntjük Tápióságon, az idén 20 éves Tápió–Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet területén. Fedezzük fel együtt a környék érdekességeit!

Utunk során felkapaszkodunk egy meredek földvár tetejére, ahonnan csodás kilátásban gyönyörködhetünk. Megismerkedünk az Alsó-Tápió mentén élő állatokkal és növényekkel, valamint a Nagy-rét védett különlegességeivel. Sétánkat az Öregfalu ódon házai között zárjuk.

Kellemes időtöltést kívánunk!

ISKOLAKERT

Túránk a Papp Károly Általános Iskola kertjéből indul.
(Cím: 2253 Tápióság, Papp Károly utca 1.)

Itt állt egykoron Szirmay Sándor gróf gyönyörű, 72 szobás, eklektikus stílusú kastélya, mely Ybl Miklós tervei alapján épült az 1800-as évek második felében. A Szirmay család grófi ága 1939-ben kihalt, a kastély pedig megsérült a II. világháborúban, és attól kezdve folyamatosan pusztult. 1964-ben végül lebontották az addigra már teljesen romos épületet. Egyedül a hatszögletű víztornyot hagyták meg. Az egykori kastélyparkban iskola és sportpályák épültek, a megmaradt évszázados fák azonban máig őrzik a park egyedi hangulatát.

AZ EGYKORI SZIRMAY-KASTÉLY

A VÍZTORONY NAPJAINKBAN

1.

állomás

Gólyahír tanösvény
Tápióság

ÉLET AZ ŐSFÁKON

Az itt látható idős fák és a kidőlt, korhadó törzsek sok állatnak adnak otthont – olyan ritka fajoknak is, mint a nagy hőscincér, a diófacincér vagy az orrszarvúbogár. A gazdag rovarvilág miatt pedig sok madár látogatja a fákat: erdei pintyek, seregélyek, sárgarigók. Az idős fák kiváló fészkelőhelyet is jelentenek az odúlakó madarak számára, akik többnyire a harkályok által vájt odúkat foglalják el.

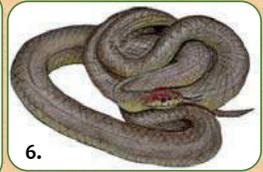
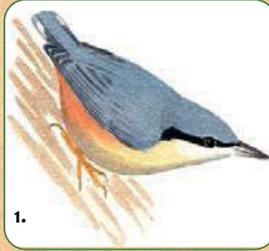
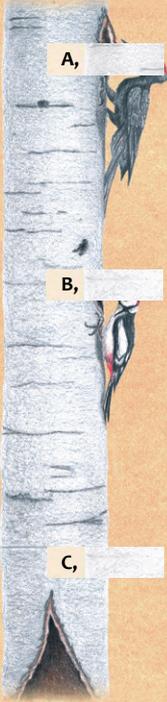
Tudtad?

Az orrszarvúbogár lárvája az öreg tölgyfák korhadó tuskójában fejlődik 2-3 éven keresztül. A bogár nevét a hím fején felkunkorodó szarvról kapta. A nőstény fején azonban csak egy kis bütyök nő.

ORRSZARVÚBOGÁR

Melyik állat hol talál magának búvóhelyet?

Az egykori Szirmay-kastély parkjában megmaradt idős fák számos élőlénynek nyújtanak lakó-, szaporodó-, táplálkozó- vagy éppen búvóhelyet. Az idős fák törzsébe a harkályok vájnak odvakat, melyeket később más állatok is előszeretettel használnak. Így például a fekete harkály nagyméretű odúiba gyakran beköltözik a macskabagoly vagy a nyuszt.

A kisebb testű tarkaharkályok (mint pl. a kis vagy a közép fakopáncs) odvait seregélyek, cinkék, csuszkák foglalják el, de találkozhatunk bennük pelékkal is. A fák törzszén található – sérülés vagy sebzés nyomán kialakult – nagyobb méretű üregek az erdei sikló kedvelt búvóhelyei.

FÖLDVÁR – LÖSZDOMBOK

Az itt látható löszdomb tetején hétezer évvel ezelőtt egy földvár állt. A régvolt erődítés nyomai szabad szemmel ma már nehezen kivehetők, viszont a szintvonalas térképeken még fel lehet ismerni az egykori árok futását. A domb ma már inkább természetvédelmi szempontból érdekes: a meredeksége miatt mezőgazdasági művelésre alkalmatlan löszdoldalon fennmaradt hazánk egyik legritkább növénytársulása, a löszpusztaré. Olyan védett növényeknek ad otthont, mint a sárga virágú hengeresfészű peremisz.

Tudtad?

A lösz a szél által szállított porból leülepedő, rendkívül apró szemcsésű kőzet, amelyen többnyire nagyon jó minőségű talaj alakul ki. Kiváló talajadottságai miatt a löszterületeket előszeretettel vonták mezőgazdasági művelés alá, így legnagyobb részükön ma már szántóföldeket találunk. Ez az oka annak, hogy a csodaszép virágokban bővelkedő löszpusztaré szinte teljesen eltűnt hazánkból.

A virágban löszkedvelő, lösz jelenlétére utaló növények neveit rejtettük el. Megtalálad őket?

Melyik védett növény képe látható a virág közepén?

JÁTÉK

JÁTÉK

Tudtad...
 hogy hívjuk a gyurgyalagot más néven?
 méhészmadar vagy gyurgyóka

hol fészkel?
 költőüregeit
 a löszfalba furja 1-1,5 méter mély

milyen a hangja?
 bugyborékoló „gyurr-gyurr”

milyen a röpte?
 villámgyors, kanyargó siklás

hol telel?
 Dél-Afrikában

A közelben találjuk a falu egykori agyagbányáját, melyet ma a szín-
 pompás gyurgyalagok használnak
 költőhelyül.

Ha kíváncsiak vagyunk rájuk,
 akkor északi irányban mintegy
 150 méterre elsétálva májustól
 augusztusig jól megfigyelhetők a
 partfalban költő madarak.
 Közelebb azonban ne menjük, ne
 zavarjuk a madarakat!

„Alig-alig látni még ilyen sajátosan játszadozó, kecses röptű madarat, mint a gyurgyó-
 ka vagy gyurgyalag. S ha Öregapó azt mondta, nagyon szép madár, még nem is mondott
 sokat. Rigó nagyságú, hosszú, hajlott csőre van, a hangja, az igaz, nem valami fülbemá-
 szó zene, rekedtes „pr-r-pr-r”-kiáltás, de a színei! Ragyogó, feketével szedett aranyárga
 torokfoltja, kékeszöld hasa és farka, kárminpiros szeme. S még mennyi színárnyalat van
 rajta! A gyurgyóka szépségét nem egykönnyű leírni.”

Lázár Ervin: Öregapó madarai /részlet/

ÉLET A KERTBEN

Néhány száz évvel ezelőtt egy-egy család a saját földjén termelte meg mindazokat a növényeket, melyek az év folyamán szükségesek voltak a konyhában és a kamrában. Ma már egyre kevesebb az ilyen önellátó, sokféle növényt termeszítő családi gazdaság. Velük együtt pedig lassan eltűnnek a hozzájuk kötődő, egykor oly gyakori állatfajok, mint például a káposz-talepke, a mezei veréb vagy a mezei tücsök.

JÁTÉK

Melyik állatra igaz az állítás? Írd a számát a megfelelő kép alá! (mindegyik képhez 5 állítás tartozik)

MEZEI TÜCSÖK

1. „Füle” az elülső lábszárán található korong alakú hallószerv.

2. Fészket épületek zugaiba, öreg fák odvaiba vagy mesterseges odúba rakja.

3. Ősszel és télen gyom- és gabonamagvakkal táplálkozik, tavasszal és nyáron hernyókat és rovarokat eszik.

4. Hernyói sárga-fekete-zöld színűek, amivel azt üzenik a madaraknak: „Ne egyél meg, mert rossz ízű vagyok!”

5. A rétek, szántóföldek híres muzsikusa, jellegzetes hangja májustól nyár közepéig hallható. Azonban csak a hímek adnak ki hangot, a nőstények némák.

6. A földbe fúrt lakócsövében lárvaállapotban telél át.

7. Lárvai a kifejlett állat miniatúr másolatai, csak épp teljesen szárnyatlanok.

8. Rokonai az Afrika Szavannáin élő Szövőmadarak.

9. Teljes átalakulással fejlődik.

10. Főleg fűfélék magvait, leveleket, gyökereket eszik, de kisebb talajlakó állatokat is elkap.

MEZEI VERÉB

11. Védett állat, eszmei értéke 10 ezer Ft.

12. Báb alakban telél át.

13. Nem védett faj.

14. A hímek, a nőstények és a fiatal egyedek mintázata is ugyanolyan: sötét pofafoltjuk alapján könnyen megkülönböztethetők a házi rokonuktól.

15. Kifejlett alakjában a virágok nektárjával táplálkozik, lárvaállapotban viszont keresztesvirágúak leveleit eszi.

KÁPOSZTALEPKE

FŰZLIGETEK

A vizenyős rétek magasabb részein a fűzligetek paradicsomi körülményeket biztosítanak a madárvilág számára. A bokrok alján költ a csodaszép hangjáról nevezetes fülemüle és a pirregő hangú berki tücsökmadár. Kissé feljebb neveli fiókáit a szolid tollruhát viselő mezei poszáta és a szürke légykapó. A vastagabb fatörzseken előbb vagy utóbb feltűnnek a hangosan kopácsoló zöld küllők, melyek rikoltó hangja messzire elhallatszik. A szarkák mesteri fészkeit pedig sokszor az erdei fülesbaglyok foglalják el.

ÖZDL ÜLKŐL

Nevemet a fejemen lévő két tollcsomónak köszönhetem, de ezeknek a hallásomhoz semmi közük. A sötétben kitűnő hallásom és nagy szemem segítségével találok meg a zsákmányomat.

Nem tücsök vagyok, de pirregni jól tudok, ezzel jelzem a territóriumom határát. Szíнем elrejt a bokrosban, hogy ne találj rám.

Nem akarok dicsekedni, de azt mondják, nekem van az egyik legszebb énekem a Földön a madarak közül. De ha keresel, nehezen találsz meg, mert szíнем jól elrejt a sűrű bokrosban, ahol élek.

JÁTÉK

Bogozd ki a madár nevét és írd a szaggatott vonalra!

Találd ki, melyik madár mondta!

IDERE BOLFASEGÜLY

LELÜMFEŰ

Bár a sapkám piros, a tollruhámm zöldje jól elrejt a fák ágai között, így hangoosan „hahotázom”, ha nem találsz meg, miközben hallod a kopác-solásomat.

Táplálékomat - legyeket, szúnyogokat, bogarakat - főleg röptében kapom el, ezért ősszel, amikor a rovarok száma csökken, hamar elköltözöm Magyarországról.

KIBRE MACSKÁTRÖDÜ

ZMEIE SZÁTÓPA

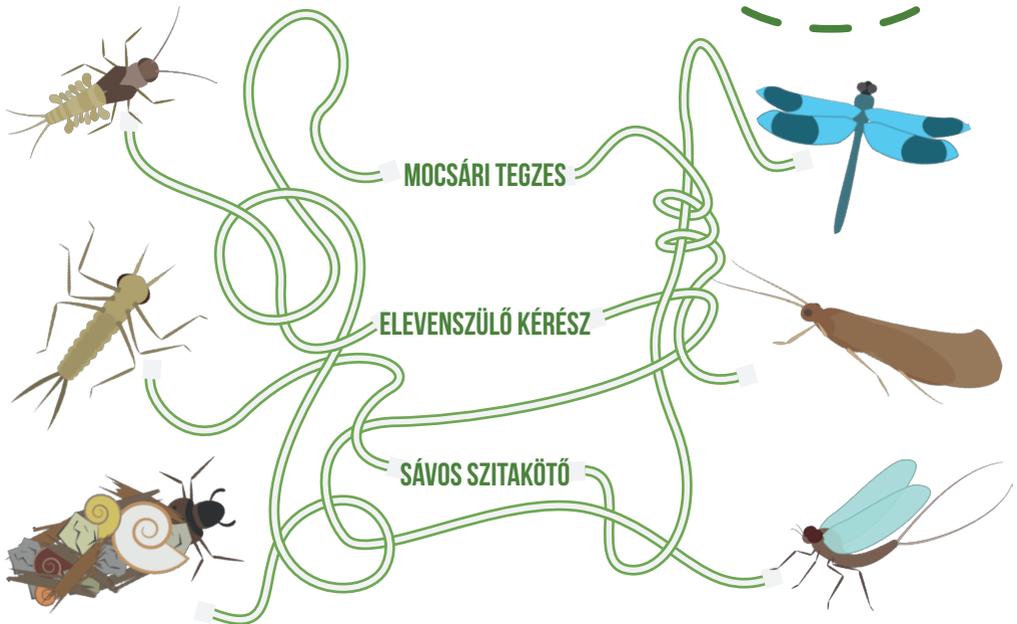
KESZRÜ ÉKGYAPLÓ

ALSÓ-TÁPIÓ

Az Alsó-Tápió itteni szakaszát szerencsére még kevés szennyezés éri, ezért vízminősége kiváló. Ezt onnan tudjuk, hogy a patakban olyan állatok is megélnek – pl. a mocsári tegzes vagy az eleven-szülő kérész –, amelyek csak a legtisztább vizekben érzik jól magukat. A patakpart legfeltűnőbb rovarai, a szitakötők szintén a vízben kezdik meg életüket. A víz alján élő, barnás rejtőszínt viselő, falánk ragadozó szitakötőlárváról senki nem mondaná meg, hogy utolsó vedlése után belőle születik meg a rovarvilág legkecsesebb, legszínpompásabb repülő bajnoka. Az Alsó-Tápió felett leggyakrabban a fémes kék vagy zöld színben pompázó sávós szitakötővel találkozhatunk.

Keressd meg, hogy melyik lárvából milyen rovar bújik elő!

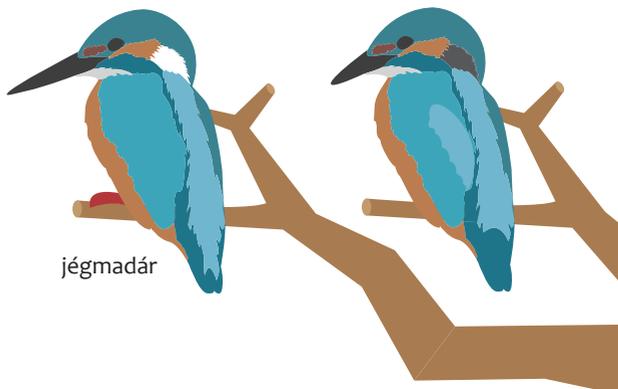
JÁTÉK

JÁTÉK

Az ágon látszólag két egyforma jégmadár ül. Mégis néhány apróságban különböznek. Keresd meg az **5 különbséget** a két madár között!

Tudtad, hogy a mocsári gólyahír...

- ... márciustól áprilisig virágzik?
- ... enyhén mérgező növény?
- ... népi nevei: gólyavirág, kácsavirág, libadöglesztő?
- ... nyirkos területeken él: mocsarakban, láp-
réteken, zsombékosokban, fűz- és égerlige-
tekben, nedves réteken, patakpartokon?
- ... szíromlevelei nincsenek, virága a hiány-
zó szíromlevelek szerepét átvevő, megnőtt,
élénksárga csészelevelekből áll?
- ... nem védett, bár a folyószabályozások és
lecsapolások következtében állományai je-
lentősen megcsappantak?

A PATAK MENTÉN TAVASSZAL VIRÁGZIK
TANÖSVÉNYÜNK NÉVADÓJA, A MOCSÁRI
GÓLYAHÍR.

A NAGY-RÉT

A falu keleti határában egy hatalmas kiterjedésű ártéri rétet láthatunk, amely egészen Tápióbicskéig nyúlik. Olyan növényritkaságokat láthatunk itt, mint a szibériai nőszirmo, a kornis-tárnics, a hússzínű ujjaskosbor vagy a pókbangó. A tavasszal megjelenő vízfoltok számos védett madárfajnak nyújtanak biztos költőhelyet: bíbicek, piros lábú cankók, ritkán nagy godák is nevelgetik itt fiókáikat.

HAMVAS RÉTIHÉJA

HARIS

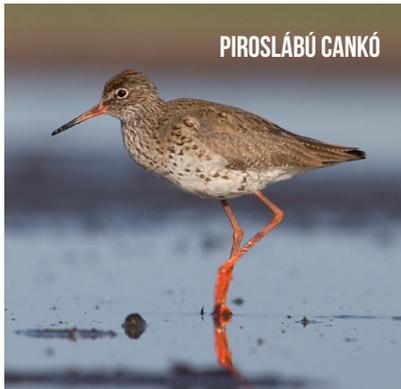
SORDÉLY

SZALAKÓTA

PIROSLÁBÚ CANKÓ

PÓKBANGÓ

JÁTÉK

Keresd meg a Nagy-rét lakóinak nevét!

NAGY GODA

BÍBIC

A	P	Y	K	S	T	N	T	G	O	É	D	C	D	K	N	É	G	K
M	I	N	T	K	B	I	N	Ü	I	G	T	K	B	I	G	O	É	O
A	R	T	A	Ü	B	H	G	C	Y	K	S	É	G	N	T	T	G	R
A	O	S	G	B	O	A	I	H	K	S	N	K	S	K	N	É	G	N
V	S	Z	I	B	É	R	I	A	I	N	Ö	S	Z	I	R	O	M	I
T	L	A	T	K	B	I	N	T	T	G	O	G	A	K	S	N	K	S
A	Á	Y	K	S	Y	S	K	N	É	G	N	S	L	N	T	T	G	T
H	B	Ü	A	N	B	D	C	D	K	K	N	É	A	Y	K	S	Y	Á
H	Ü	S	S	Z	I	N	Ü	U	J	J	A	S	K	O	S	B	O	R
M	C	A	K	A	B	Y	K	S	Y	N	T	K	Ó	A	O	T	A	N
K	A	Y	K	Ü	I	A	N	Y	K	B	T	N	T	A	R	A	A	I
B	N	G	N	K	C	N	A	G	Y	G	O	D	A	V	D	G	V	C
T	K	N	T	T	D	C	D	K	N	É	N	T	K	T	É	N	T	S
P	Ó	K	B	A	N	G	Ó	K	Y	K	N	É	G	A	L	S	A	G
H	A	M	V	A	S	R	É	T	I	H	É	J	A	T	Y	Y	T	G

KORNISTÁRNICS

HÜSSZÍNŰ UJJASKOSBOR

SZIBÉRIAI NŐSZIROM

A FALU ÉLŐVILÁGA

A falu nemcsak nekünk, embereknek szolgál lakóhelyül. Nagyon sok lakótársunk, szomszédunk van, csak éppen nem mindig vesszük észre őket. A háztetők, melléképületek, ólak, istállók, utcai fasorok, temetőkertek számos élőlénynek nyújtanak búvó- és lakhelyet vagy éppen táplálkozóterületet. Ezek között számos „nemszeretem” állat is van, mint amilyen a zöld varangy vagy az óriás meztelen csiga. Náluk sokkal közkedveltebbek a sokféle fészkelő fecskéék.

(JÁTÉK)

Írd a karikába a fecske nevének betűjelét!

- a) FüstifecSke
- b) MolnárfecSke
- c) PartifecSke
- d) VörhenyeS fecSke

Hazánkban 4 fecskéfaj él. Találd ki, melyik fecskére vonatkoznak az alábbi állítások! Írd a vonalra a megfelelő fecske nevét!

1. Legkisebb hazai fecskéfajunk, mely szinte az egész északi földtekén megtalálható. Telepesen fészkel, sokszor több száz, de akár több ezer párból álló kolóniákat is kialakíthat. Igen apró rovarokkal – levéltetvekkel, legyekkel, szúnyogokkal, kérészekkel – táplálkozik. Folyópartokon, tavak partvidékén, vagy a homokbányákban vájt függőleges üregekben költ.

2. Kötődik az emberhez, az egész északi féltekén elterjedt. A farka mélyen villás. Vonuló madár, a telet Afrikában tölti. Szinte minden repülő rovar képes elejteni. Sárból és növényi részekből összetapasztott fészket általában az épületek belső részeiben építi. 4-6 tojást rak, évente akár kétszer is költ.

3. Hazánkban nagyon ritka tavaszi és nyári vendég, néhány alkalommal már költését is feljegyezték. A többi fecskéhez hasonlóan repülő rovarokkal táplálkozik. Vonuló madár. Sárból tapasztott fészket sziklafalra, barlangokra, hidak alá vagy épületekre építi. Fészke meglehetősen nagy és zárt, melybe 3-6 tojást rak. Nevét vörösés nyaki és háti tollairól kapta.

4. Városi környezetben még a füstifecskénéél is gyakrabban fordul elő. Apró rovarokkal táplálkozik, melyeket főleg a levegőben, de sokszor a házak falán fog el. Költöző madár: a telet Afrikában, a Szaharán túl tölti. Fészket szintén sárból építi, de az épületek külső részén, és felülről is lezárja, csak egy kis berepülőnyílás van rajta.

AZ ÖREGFALU

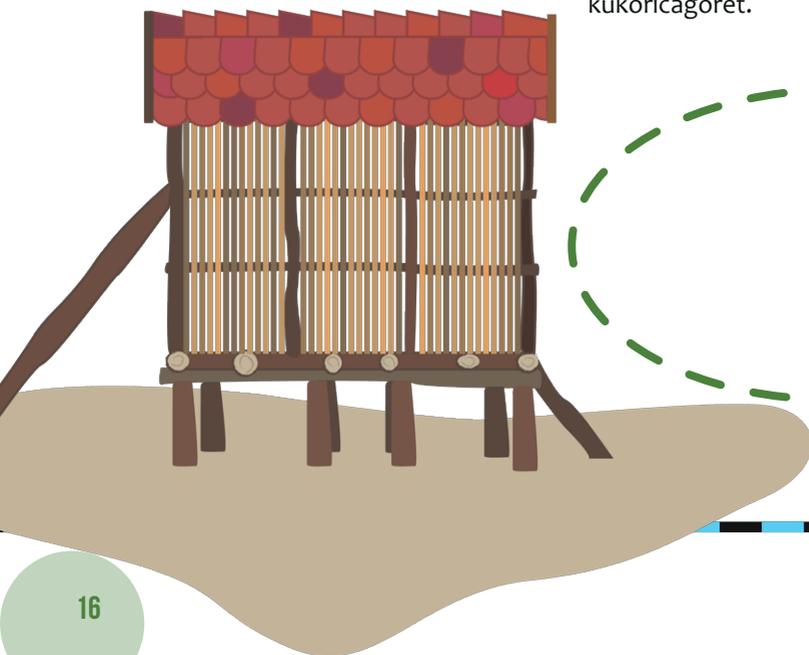
Tápióság legrégebben lakott részén vagyunk. Ha körülnézzünk, szinte minden utcában láthatunk régi parasztházakat. A hagyományos tornácos lakóházak a hozzájuk tartozó melléképületekkel – pince, gazdasági épületek, kukoricagóré – mind a népi építészet emlékeit őrzik.

Tudtad?

A góré a csöves kukorica szárítására és tárolására szolgáló építmény, ezért általában kukoricagórének nevezik. Náddal vagy faszindellyel fedett. Leggyakrabban téglalap alaprajzú, bejárata a rövidebb oldalon van. Néhány helyen kas vagy kotárka néven is ismerik. Ha nyitott szemmel jársz, és be-benézel a kertekbe, láthatsz még néhány szép régi kukoricagórért.

Rajzolj a góré mellé egy cső kukoricát!

GÓLYAHÍR TANÖSVÉNY, TÁPIÓSÁG

Írta és szerkesztette: Lichter Katalin és Sz. Mosoni Dóra

Szakmai segítséget nyújtott: Vidra Tamás és Menráth Réka

Fotók: Csáky Péter, Csonka Péter, Kalotás Zsolt, Morvai Szilárd,
Nagy Csaba, Selmeczi Kovács Ádám, Vidra Tamás

Nyelvi lektor: Kutas Éva Szakmai lektor: Dr. Kézdy Pál

Grafika: Molnár Márton

Kivitelezés: MAM Tanácsadó

A kiadvány újrahasznosított cyclus print papíron készült.

Kiadja: Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Felelős kiadó: Fűri András igazgató

www.dunaipoly.hu

2018.

A kiadvány a „Szárazgyepek megőrzése Közép-Magyarországon” című, LIFE12 NAT/HU/001028 azonosítójú LIFE+ projekt támogatásával készült.

Megoldások:

3. oldal: A) Fekete harkály odúja (legfelül): 3. macskabagoly, 5. nyuszt;
B) Közép fakopáncs odúja (középen): 2. pele, 4. cinke, 1. csuszka;
C) A törészen található sebzés: 6. erdei sikló

4. oldal: hengeresfészű peremizs

6–7. oldal: mezei tücsök: 1, 5, 6, 7, 10; mezei veréb: 2, 3, 8, 11, 14; káposztalepke: 4, 9, 12, 13, 15

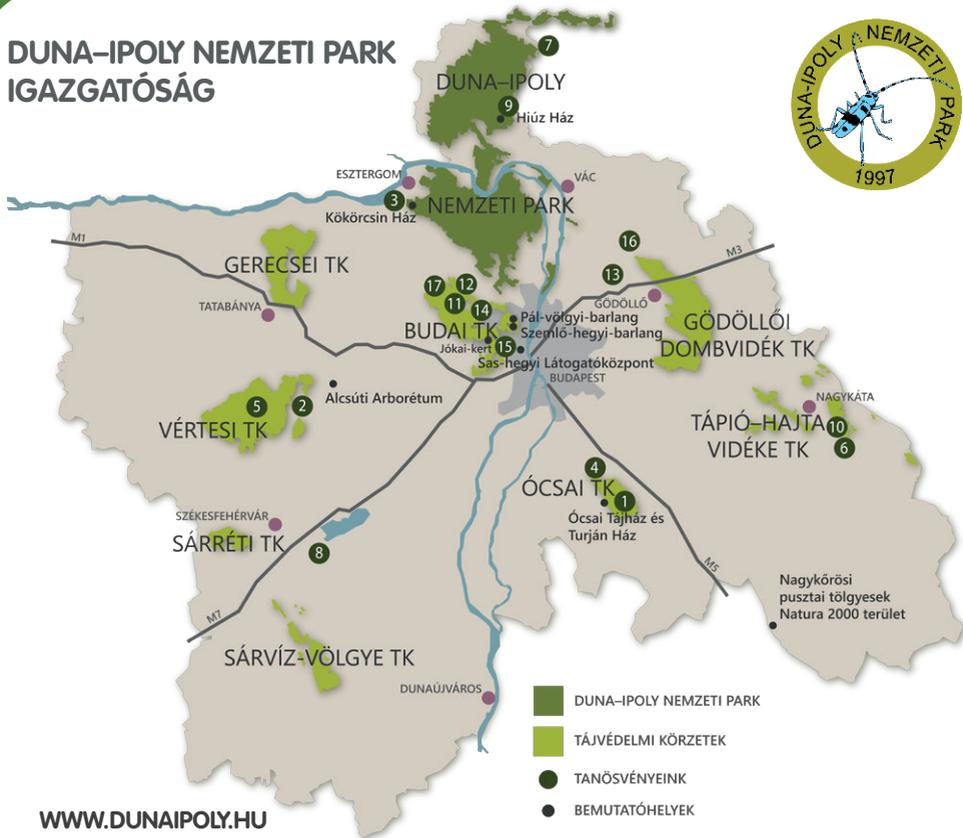
8. oldal: C, B, D **9. oldal:** E, A, F

13. oldal: haris, hamvas rétihéja, szalakóta, kornistárnics, pókbangó, szibériai nőszirm, hússzínű ujjaskosbor, bíbic, piroslábú cankó, nagy goda, sordély

14-15. oldal: Fecskék balról jobbra: 1 = C; 2 = D; 3 = B; 4 = A

leírások megfejtései: 1 = C; 2 = A; 3 = D; 4 = B

DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

WWW.DUNAIPOLY.HU

TANÖSVÉNYEINK

- 1 Selyem-réti tanösvény (Ócsa)
- 2 Haraszt-hegyi tanösvény (Csákvár)
- 3 Strázsa-hegyi tanösvény (Esztergom)
- 4 Tanösvény a Turjánban (Ócsa)
- 5 Bakanccsal a Vértesben
- 6 Hajta természetismereti túra
- 7 Az Ipolytól Drégelyvárig
- 8 Madárdal tanösvény (Farmos)
- 9 Királyréti tanösvény
- 10 Gólyahír tanösvény (Tápióság)
- 11 Nagy-Szénás tanösvény (Nagykovácsi)
- 12 Jági tanösvény (Pilisszentiván)
- 13 Fóti-Somlyó tanösvény (Fót)
- 14 Sas-hegy tanösvény (Budapest, XI.)
- 15 Kőpark tanösvény (Budapest, XII.)
- 16 Veresegyházi tavak tanösvény
- 17 Sisakvirág tanösvény (Nagykovácsi)

A tanösvényekről és a bemutatóhelyekről
bővebb információ a www.dunaipoly.hu
honlapon található.

